



Obr. 4 Žebřík se čtyřmi příčlemi z Glastonbury (podle Bulleid, Gray 1911). ■

Několik příkladů prehistorických žebříků

J. Kateřina Dvořáková

Existuje mnoho předmětů denní potřeby, o jejichž existenci v pravěku jsme si jisti, ale jen málokdy se je skutečně podaří nalézt. To platí i pro žebříky, které byly nutné pro stavby domů nebo výstupy z dolů. Stejně jako další předměty z organických materiálů, je možné je nalézt pouze díky příznivé shodě okolností. Ve Velké Británii bylo k dnešnímu dni nalezeno minimálně 8 žebříků, ale většina z nich není ještě publikována. Prehistorické nálezy většinou představují žebříky s vysekanými stupi.

Nejstarší nález z Fengate (Pryor 1978) je datovaný do konce starší doby bronzové. Byl nalezen na okraji sídliště

v rozsáhlé jámě, která pravděpodobně sloužila k těžbě šterku. Na jejím dně, v hloubce téměř 2 metrů, se o stěnu opíral zbytek žebříku z olšového kmene (**obr. 1**), zachovaný do výšky hladiny

spodní vody. Kmen byl zbaven kůry, mělké záseky na povrchu jsou pravděpodobně stopami po odkorování. Celkem je z tohoto nejmasivnějšího nalezeného

žebříku dochováno 94,25 cm s jedním celým a jedním částečně zachovaným stupem. Zásek byl 7,5 cm hluboký a 17 cm dlouhý. U do pravého úhlu zaseknuté základny měl žebřík průměr 16 cm.

Ve Velké Británii bylo nalezeno minimálně 8 žebříků. Jediný nález celého žebříku je datovaný do starší doby železné. Lehký žebřík byl vyroben z topolového nebo vrbového kmene. Jde o 2,12 m dlouhý, dole mírně zašpicatělý kůl, se čtyřmi záseky. Žebříky podobného typu jsou stále v užívání například v Nepálu.

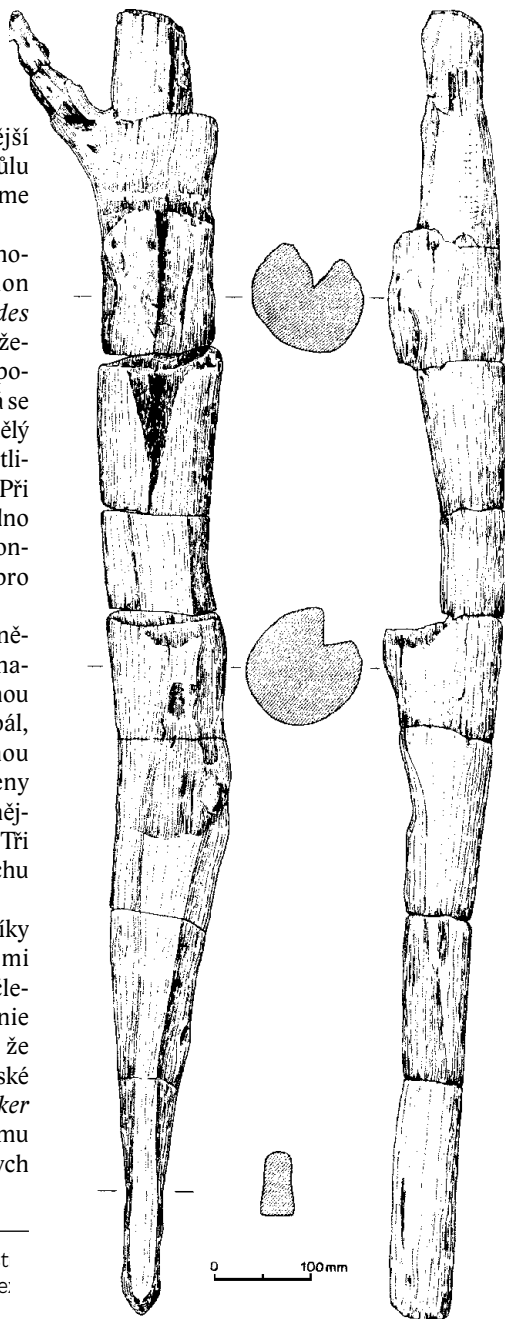
Hůře se zachoval dubový žebřík ze studny na sídlišti z mladší doby bronzové v Loft's Farm v Essexu (Brown 1988). Ve zprávě o výzkumu bohužel schází přesnější popis tohoto hrubě opracovaného kůlu se záseky a představu si proto musíme udělat z obrázku (obr. 2).

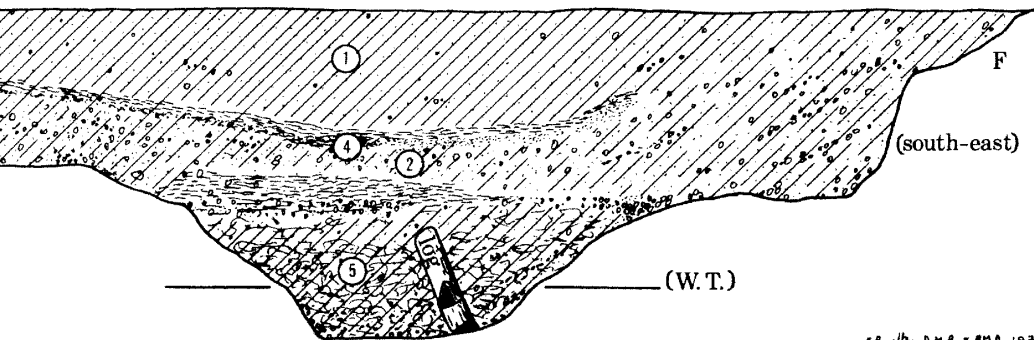
Jediný nález celého žebříku tohoto typu pochází se Sutton Common v Yorkshiru (Parker Pearson, Sydes 1997) a je datovaný do starší doby železné. Lehký žebřík byl vyroben z topolového nebo vrbového kmene. Jedná se o 2,12 m dlouhý, dole mírně zašpičatělý kůl, se čtyřmi záseky (obr. 3). Jednotlivé stupy nesly stopy opotřebování. Při průměru kmene 7 cm se jedná o snadno přenosný žebřík, který byl v tomto konkrétním případě zřejmě používán pro usnadnění výstupu z příkopu.

Žebříky podobného typu jsou v některých oblastech stále v užívání, například v Nepálu. Ti, kteří mají krásnou knihu fotografií Zdeňka Thomy Nepál, království pod Himalájem, si mohou nalistovat stranu 174, kde dvě ženy vynášejí po podobných, i když bytelnějších, žebřících zásoby dříví na zimu. Tři žebříky vedou postupně až na střechu kamenného domku.

Není zcela jasné, kdy byly žebříky s vytesanými stupy vystřídány námi obecně používanými žebříky s příčlemi. Obvykle se uvádí, že do Británie byly přineseny Římané, případně, že vystřídaly žebříky se stupy v době římské nebo dokonce až za Anglosasů (Parker Pearson, Sydes 1997; Pryor 2001). Tomu odporuje poslední příklad, který bych zde chtěla uvést.

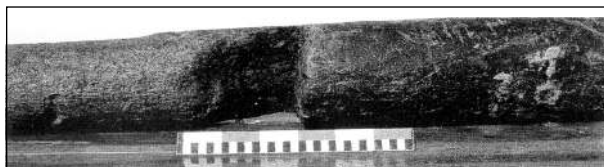
Obr. 2 Dubový žebřík ze studny na sídlišti mladší doby bronzové v Loft's Farm v Esse: (podle Brown 1988). ■





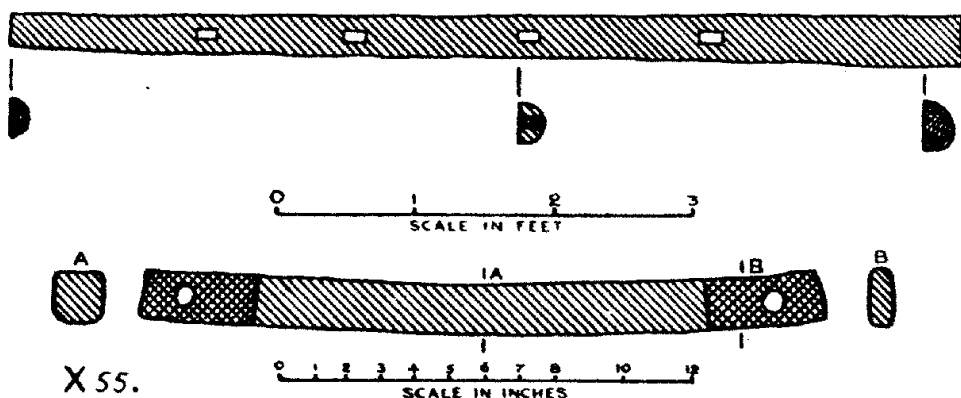
P.P. J.H. D.M.B. v. 8 M. 8. 1973

Obr. 1 Olšový žebřík z Fengate (podle Pryor 1978) (pérovka - Nálezová situace pozůstatku dubového žebříku z Fengate (podle Pryor 1978)). ■



V roce 1898 byl při výzkumu sídliště z doby železné v Glastonbury u plošiny č. 14 objeven žebřík se čtyřmi příčkami (Bulleid, Gray 1911) (**obr. 4**). Vzhledem ke stáří výzkumu je přesné datování obtížné, ale je možné jej datovat alespoň přibližně (Coles, Minnit 1995). Podle podrobných záznamů byl žebřík zabořen do země severozápadně od plošiny ve vrstvě, která odpovídá fázi 2 nebo 3 plošiny, tj. střední fázi

osídlení sídliště. Mezi příčkami byl do země zatlučen kůl „palisády“, nebo spíše plotu, který ohraničoval sídliště/plošinu. To rovněž svědčí pro to, že se žebřík dostal do země před zánikem sídliště a pravděpodobně i před zánikem domu na plošině č. 14, tedy před závěrečnou fází sídliště. Je tedy možné jej datovat do velmi širokého intervalu druhého a první čtvrtiny prvního století BC.



Obr. 5 Žebřík z Glastonbury - detail postranice a příče (podle Bulleid, Gray 1911). ■

Postranní části žebříku byly vyrobeny z rozštípnutého jasanového kmene o spodním průměru 9,6 až 10,2 cm a horním mezi 5,6 a 6,9 cm, plochou stranou proti sobě. V obou postraničích, o délce 2,12 m, byly vysekány čtyři otvory, 4,5 cm vysoké a 2,6 cm široké. Do nich byly zasunuty zúžené konce příčel. V jejich přečnávajících koncích byly otvory pro kolíčky, které jednotlivé příčle zajišťovaly. Spodní příčel byla 52 cm dlouhá, z toho 34 cm délky tvořilo vlastní stup o průměrné výšce 3,4 cm a šířce 3,7 cm. Dřevo horní příčle bylo nahrazeno spletenými pruty. Průměrná vzdálenost mezi jednotlivými příčlemi byla 32 cm, spodní příčel byla vzdálena od konce 55 cm (**obr. 5**).

Literatura

Brown N., 1988: A late Bronze Age Enclosure at Loft's Farm, Essex, Proceedings of the Prehistoric Society 54, 219-302

Bulleid A., Gray H.S.G., 1911: The Glastonbury Lake Village, Volume 1, Glastonbury Antiquarian Society

Coles J., Minnitt S., 1995: Industrious and Fairly Civilized. The Glastonbury Lake Village, Somerset Levels Project and Somerset County Council Museum Service

Parker Pearson M., Sydes R. E., 1997: The Iron Age Enclosures and Prehistoric Landscape of Sutton Common, South Yorkshire, Proceedings of the Prehistoric Society 63, 221-259

Pryor F., 1978: Excavation at Fengate, Peterborough, England: The Second Report, Toronto

Pryor F., 2001: Seahenge. New Discoveries in Prehistoric Britain, London



Obr. 3 Nález celého žebříku ze Sutton Common (podle Parker Pearson, Sydes 1997). ■